Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 18. Dnia 25. września 1899. **XXVI. rocznik.**

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Tadeusz Romanowicz.**

Treść: Podwyższenie stopy procentowej. — Zaprowadzenie nowej waluty. — Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc sierpień 1899. — Ze Zjazdu niemieckich stowarzyszeń austryackich w Opawie. — Inseraty.

Podwyższenie stopy procentowej.

Rok bieżący czarnemi głoskami zapisze się w historyi finansowej tego kraju a i dla naszych stowarzyszeń jest on ciężki. Zaczął się od wielkiego przesilenia w największej instytucyi pieniężnej naszego kraju, tej, która stowarzyszeniom naszym udzielała i udziela zawsze poparcia, zacząwszy od czasów, kiedy ruch stowarzyszeń dopiero się poczynał i kiedy one były jeszcze nieznaną na targu pieniężnym wielkością. To przesilenie w Kasie oszczędności w początkach, kiedy właściciele wkładek tłumnie ich zwrotu się domagali, zmusiło liczne nasze stowarzyszenia do przyspieszenia spłat w dotkniętej przesileniem a tyle dla nich zasłużonej instytucyi; zatkało na jakiś czas główne źródło kredytu dla stowarzyszeń; spowodowało wreszcie w Kasie oszczędności podwyższenie stopy procentowej, czem i nasze stowarzyszenia zostały dotknięte.

Były to wszakże wyłącznie sprawy i stosunki lokalne, co do których można było spodziewać się w niedługim czasie polepszenia i uzdrowienia. Ale gorzej rzecz się ma z coraz większą ciasnotą na targach pieniężnych powszechnych, która wywołuje ogólne a prawdopodobnie dłużej potrwać mające podwyższenie stopy procentowej. Ta ciasnota wywołana została olbrzymiemi przedsiębiorstwami komunikacyjnemi międzynarodowego znaczenia, w które inwestowano miliardy; obudzonym przez to dawno niebywałym ruchem przedsiębiorczym w kierunku zakładania fabryk, przeważnie w formie spółek akcyjnych; wkładami przemysłowemi, jakich wymaga coraz bardziej szerzące się zastosowania elektryczności do przemysłu — za czem poszło tworzenie wielkich zakładów ku wyzyskaniu siły wodnej do wytwarzania energii elektrycznej. Jeżeli dodać do tego olbrzymie koszta zeszłorocznej wojny hiszpańsko-amerykańskiej — nieustannie wzmagające się wkłady wielkich mocarstw w budowę wojennych okrętów i w coraz doskonalsze środki wojenne — to zrozumieć łatwo, że takie unieruchomienie olbrzymich, miliardowych kapitałów, musiało spowodować ciasnotę na targach pieniężnych i podwyższenie stopy procentowej.

Rzecz naturalna, że austryacki targ pieniężny, który nie należy wcale do pierwszorzędnych, nie mógł stanowić wyjątku z tego ogólnego kierunku ku wyższemu dyskontowi — a dziwić się tylko można, że kierownicza instytucya, jaką jest Bank austro-węgierski tak długo się temu oprzeć zdołała i dopiero ostatniemi dniami poszła w ślad za innemi. Podwyższenie w Banku austro-węgierskim wynosi $^1/_2$% we wszystkich działach — tak, że stopa procentowa od eskontu weksli wynosi obecnie 5%, od lombardu papierów państwowych, rent i listów zastawnych $5^1/_2$% od innych lombardów 6%.

W ślad zatem pójść musiał i nasz B a n k k r a j o w y. Od dnia 21. b. m. podniósł Bank stopę procentową we wszystkich działach o 1% — i pobierać będzie w eskoncie weksli 6% — w r e e s k o n c i e w e k s l i d l a s t o w a r z y s z e ń $5^1/_2$% — w kredytach otwartych 6% — od zastawów terminowych $6^1/_2$%.

Dlaczego Bank krajowy podniósł eskont u siebie o cały procent — gdy Bank austro-węgierski o pół tylko? Zdawałoby się, że można było trzymać się tej stopy podwyższenia, jaką przyjęła centralna instytucya pieniężna. Nie jesteśmy upoważnieni do autentycznych wyjaśnień — ani nie chcemy domyślać się, jak to czynią niektórzy, że Bank krajowy

obawia się dalszego podwyższenia stopy procentowej w Wiedniu i wyprzedza to, ażeby w takim razie uniknąć dalszego podwyższenia u siebie. Nam się zdaje, że ten skok od razu o 1 zamiast o $^1/_2$% tłómaczy się dotychczasową wstrzemięźliwością Banku w podwyższaniu u siebie stopy procentowej, wstrzemięźliwością, która może zbyt długo trwała i dla tego zmusiła obecnie do silniejszego awansu w przeciwnym kierunku. Nie ulega żadnej wątpliwości, że Bank krajowy dotychczas, w 15 latach swego istnienia — zachował w tym względzie bardzo daleko idący wzgląd na potrzeby ekonomiczne kraju, bardzo chwalebną ostrożność. Były chwile, kiedy wszędzie na około stopę procentową podwyższano a Bank krajowy trwał niezmiennie przy dawnej. Teraz jednak, gdy stan rzeczy tak wszechstronnie się pogorszył, gdy wielkie krachy galicyjskie podkopały kredyt kraju poza jego granicami a zachwiały zaufanie wewnątrz; gdy papiery krajowe, zarówno hipotekowane jak i publiczne, na sile podatkowej oparte, znacznie w kursie spadły; gdy o kupca dla tych papierów coraz trudniej i z tego powodu trzeba więcej niż dawniej liczyć na własne siły; gdy wszędzie kapitał znajduje korzystniejsze pomieszczenie, i oczywiście ku temu korzystniejszemu pomieszczeniu zwracać się będzie — gdy, jak wspomnieliśmy, przyczyny podrożenia pieniędzy u nas, są zarówno miejscowej jak i uniwersalnej natury, a przeto zachodzi obawa nie tylko dłuższego trwania ale może i pogorszenia tego stanu rzeczy — nie można się dziwić, że Bank poszedł od razu o cały procent w górę. Przeciągnięcie struny poprzednio w jednę stronę, wywołało obecnie silniejsze jej napięcie w drugą.

Stowarzyszenia nasze mają zatem kredyt podrożony w tych wszystkich instytucyach, z których go dotąd czerpały. Jakież ztąd mają dla siebie wyprowadzić konsekwencye? Przedewszystkiem sądzimy — chociaż to może nieco paradoksalnie wyglądać — że nie potrzebują one koniecznie naśladować przykładu, idącego z góry. W stowarzyszeniach naszych **przeciętna stopa procentowa jest i tak za wysoka.** Chociaż zatem kredyt, z jakiego w instytucyach pieniężnych stowarzyszenia nasze korzystać będą, wynosić będzie 5 i 5$^1/_2$% — to jeszcze 7$^1/_2$%, które przyjąć można za przeciętny procent, przez stowarzyszenia nasze pobierany, daje dostateczną margę, ażeby dobrze zarządzane Towarzystwa i koszta pokryć i rezerwę wzmocnić i dywidendę zapłacić mogły.

Według statystyki za rok 1897 — związkowe Towarzystwa zaliczkowe miały kredytu: w Banku austro-węgierskim 876.567 zł. — w Banku krajowym 1,405.951 zł. — zaś w Kasie Oszczędności 1,121.170 zł. — razem były winne tym zakładom z końcem roku 1897: 3,403.688 zł. Jeżeli tę cyfrę zaokrąglimy do 3$^1/_2$ miliona — i dla uproszczenia rachunku przyjmiemy, że od całej tej sumy eskont jest podwyższony o 1% — to różnica ta uczyni 35.000 zł. za rok. Jeżeli temu przeciwstawimy, że koszta administracyi wynosiły 385.277 zł. — a czysty zysk 308.752 zł, to na tych dwóch pozycyach, które łącznie czynią 694.029 zł. — można chyba zaoszczędzić owe 35.000 zł. Wszelkie zaś podwyższanie stopy procentowej w stowarzyszeniach byłoby tem bardziej nieuzasadnione, że wobec stanu pożyczek z końcem roku 1897 — w kwocie 20,548.838 zł. a który obecnie, po blisko 2 latach zapewne już 25 milionów wynosi — podwyższenie choćby tylko o $^1/_2$% dałoby 102 do 125 tysięcy nadwyżki, więc znacznie więcej niż 3 razy tyle, ile na pokrycie wyższego procentu od kredytów potrzeba. Byłoby to zatem wyzyskanie członków-dłużników ponad potrzebę.

Nie obawiamy się więc szkodliwych dla stowarzyszeń następstw z podwyższenia stopy procentowej, a ostrzegamy bardzo usilnie przed tem, ażeby one same podwyższały procent od członków pobierany, i tak już zbyt wysoki.

A nie obawiamy się też i braku gotówki. Jeżeli nasze wielkie instytucye pieniężne w ocenieniu stosunków targu pieniężnego uznały potrzebę podwyższenia stopy procentowej i trudno przeciw temu cokolwiek zarzucić — to jesteśmy chyba uprawnieni do wyrażenia nadziei, że nie zechcą równocześnie uszczuplać wysokości kredytów, udzielanych tym mniejszym instytucyom, które rozprowadzają pieniądz po całym kraju. Byłby to i finansowo i ekonomicznie błąd wielki i nie chcemy przypuszczać, żeby go popełniono.

Stowarzyszenia zaś niech nie spuszczają z oka, że ich główna siła nie w wysokich kredytach u wielkich zakładów pieniężnych — ale przedewszystkiem w kapitałach własnych, więc w udziałach i rezerwach — a powtóre w tem, aby były zbiornikami dla różnych lokalnych funduszów i dla miejscowej prywatnej oszczędności. Powiększać udziały i rezerwy — a zdobywanem coraz większem zaufaniem zapewniać sobie wzrost miejscowej lokacyi, oto najlepsza dla stowarzyszeń polityka finansowa, której nie zaszkodzi podwyższenie stopy procentowej u wielkich instytucyj pieniężnych i kredytowych. *T. R.*

Zaprowadzenie nowej waluty.

Kiedy już numer ten pisma naszego miał iść pod prasę — pojawiło się rozporządzenie o nowej walucie. Jest ono tak ważne, że woleliśmy opóźnić nieco wydanie numeru, byle w nim pomieścić w streszczeniu te postanowienia, które żywo muszą zainteresować Zarządy naszych stowarzyszeń.

Rozporządzenie cesarskie z dnia 21. września 1899 r., zamieszczone w Dzienniku ustaw państwa z d. 23. września b. r. część LXXV. — Nr. 176 — zawiera szereg postanowień o ugodzie między Austryą a Węgrami, a w trzeciej części tego rozporządzenia mieszczą się postanowienia, o „zaprowadzeniu waluty koronowej jako waluty krajowej“.

Zwracamy naprzód uwagę, że gdy dotąd urzędownie nową walutę nazywano zawsze: „waluta, ustawą z d. 2. sierpnia 1892, Dz u. p. Nr. 176 ustanowiona“ — obecnie nazwano ją urzędownie i w ustawie „walutą koronową“ — i oczywiście ta nazwa jest teraz obowiązująca.

Rozporządzenie wspomniane postanawia w §. 1. że waluta koronowa **od dnia 1. stycznia 1900** począwszy, jako wyłącznie prawna wchodzi w miejsce dotychczasowej, waluty austryackiej (§. 1.).

Od dnia 1. stycznia 1900 gospodarka skarbowa państwa i wszelka inna publiczna gospodarka, będzie prowadzona w walucie koronowej i wszelkie rachunki kas i urzędów państwowych i innych publicznych w tej walucie będą uskuteczniane. Wszakże do wymiaru i opłaty cła to postanowienie się nie odnosi (§. 2.).

„Od tegoż dnia wszelkie księgi i rachunki zostających pod szczególnym publicznym nadzorem albo też do publicznego składania rachunków obowiązanych, albo publicznym celom służących korporacyj, funduszów, stowarzyszeń i zakładów, zwłaszcza banków, zakładów pieniężnych i kredytowych, przedsiębiorstw kolejowych i żeglugi i t. p. prowadzić należy w walucie koronowej“ (§. 3.).

Jest więc ta waluta od 1. stycznia 1900 obowiązująca także i dla naszych stowarzyszeń.

Władze przełożone mają starać się o wykonanie postanowień §§. 2. i 3. — a rząd jest upoważniony do zarządzenia, ażeby statuty zakładów w §. 3. wymienionych były zastosowane do obowiązkowej waluty (§. 4.). Wszelkie w istniejących ustawach i rozporządzeniach zawarte postanowienia, w których wartości są wyrażone w walucie austryackiej, mają być rozumiane według stosunku ustawą z 2. sierpnia 1892 r. ustanowionego, iż 1 zł. w. a. równa się dwom koronom a 1 cent w. a. dwom groszom waluty koronowej (§. 5.). Dalszy ustęp tego paragrafu określa stosunek do monety konwencyjnej (1 zł. m. k. = 1 zł. 5 ct. w. a. = 2 korony 10 gr. waluty koronowej; zaś 1 krajcar m. k. = 1 75 centów wal. austr. = 3 5 groszy wal. koronowej).

Następny §. 6. postanawia, że od 1. stycznia 1900 — w ustawach, rozporządzeniach, publicznych ogłoszeniach, zarządzeniach i poleceniach państwowych i innych publicznych władz i urzędów i w uchwałach publicznych korporacyj wszelkie kwoty pieniężne mają być wyrażone w walucie koronowej — chyba, że idzie o taką kwotę pieniężną, która ma być płacona w pewnej ściśle określonej monecie albo w obcej walucie. Również we wszelkich sądowych, notaryalnych i innych publicznych dokumentach cywilno-prawnych, tudzież we wszelkich wyrokach, opiewających na kwoty pieniężne, muszą być wszelkie kwoty wyrażane w walucie koronowej (§. 7.).

Monety waluty koronowej należy przyjmować (§. 8.) przy wszelkich wypłatach, w myśl postanowień właściwych ustaw (pięciokoronówki tylko do 50 sztuk). Dotychczasowe sztuki guldenowe wal. austr. mają być przyjmowane za dwie korony, póki nie będą wycofane z obiegu (§. 9.). Postanowienia §§. 8. i 9. odnoszą się także do monet bitych w mennicy węgierskiej (§. 10.). Dukaty handlowe, monety złote po 8 i po 4 zł. w. a. tudzież tak zwane lewantyńskie talary, bite jako handlowa moneta, nie mają ustawowej mocy płatniczej w miejsce monet waluty koronowej (§. 11.). Następne paragrafy zawierają upoważnienia dla ministra skarbu do zakazania obiegu monet zagranicznych w całem państwie albo w pewnych okręgach (§. 12.) i do dopuszczenia w miejsce monet waluty koronowej także i innych monet przy wszystkich lub niektórych publicznych kasach (§. 13.). Postanowienia, o których w tych dwóch paragrafach mowa, muszą być ogłoszone w Dzienniku ustaw państwa.

Wreszcie następne §§. od 14. do 21. zawierają postanowienia o zastosowaniu waluty koronowej do stosunków prawnych. Więc: wszelkie interesy prawne od 1. stycznia 1900, jeżeli w nich nie jest wyraźnie wymieniona waluta, rozumieć należy w wal. koronowej, o ile nie jest udowodniony zamiar użycia innej waluty (§. 14.). Wszelkie przed 1. stycznia 1900 prawnie uzasadnione zobowiązania w wal. austr. — są od tego dnia płatne w walucie koron. w stosunku 1 zł. = 2 kor. (§. 15.). Zobowiązania, powstałe po 1. stycznia 1900, na walutę austryacką opiewające, należy w tymże stosunku przeliczyć (§. 16.). Oczywiście, że zobowiązanie na pewną specyalną monetę

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych
za miesiąc sierpień 1899.

Miejscowość i firma *)	Stan bierny: Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego	Kapitał obrotowy	Stan czynny: Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Biała Tow. kredyt. i oszczęd.	30798	4211	63633	77435	—	2913	241	179232	157834	2631	27507	1260
Bełz Tow. zalicz.	17956	8702	43714	15900	—	1566	83	87921	66619	779	18964	1559
Biecz Tow. wzaj. kredytu	23795	792	87323	19495	1126	2794	2983	138309	123062	588	12183	2577
Bircza Tow. zalicz.	23096	7948	39199	51665	—	—	1761	123669	117918	1303	3964	484
Błażowa Stow. zal. „Pomoc“	1529	165	12732	—	—	423	2526	17375	13088	373	3459	455
Bóbrka Tow zal.	10298	3615	15332	7500	—	1436	987	39168	34911	1725	974	1558
Bochnia Tow. zal.	22799	3160	52034	1273	—	3503	630	83399	76795	1797	4165	641
Bołszowce Bank zal.	19813	4434	31446	11895	—	2503	374	70464	64377	882	4748	467
Bołszowce Kasa zal. „Nadz.“	15857	3770	28005	5100	—	2100	512	55344	48940	1634	2482	2288
Brzesko Tow. zal.	60240	23837	177625	2700	—	10447	50189	325038	246397	2623	72739	3279
Brzostek Tow. zal.	7318	1327	25378	7411	—	1554	—	42988	41351	903	112	622
Cieszanów Tow zal.	13680	5821	52547	18400	1582	—	489	92520	75362	2076	14069	1012
Czortków Bank zal.	34498	4955	161929	—	—	6854	2017	210253	191388	1675	14799	2392
Dąbrowa Tow. zal	84344	30815	294322	—	—	9354	7542	848754	747624	9518	77608	14004
Dębica Tow. wzaj. kredytu	58906	14272	313966	—	836	12730	3063	403772	358154	5515	30228	9874
Delatyn Bank zal. „Nadz.“	6549	2078	2244	22464	—	—	—	33335	24573	119	8356	287
Dobczyce St. poż. i oszcz. „Wz. p.“	8102	1926	14127	12750	—	214	—	37119	32838	1301	2428	551
Dobromil Tow. zal.	34417	7429	50662	5800	647	4010	1746	104711	95363	—	7707	1641
Drohobycz T. zal.	52012	17490	237736	12600	—	10141	1389	331369	298927	3894	21528	7020
Dubiecko Tow. zal.	18264	3856	39422	1918	—	3458	119	84937	79049	1927	2859	113
Dukla Tow. zalicz	29400	5124	113229	11409	932	4311	2094	166500	153778	3397	9013	312
Dynów Tow. zal.	15757	3067	92375	7677	—	1920	1174	121970	111225	1102	9433	210
Frysztak Tow. zal.	1901	89	13407	—	—	209	233	15840	11904	413	556	2967
Gliniany Tow. zal.	44438	20749	144389	17732	1138	7260	5673	241379	213364	3500	23407	1107
Głogów Pow. T. zal	42653	15940	255666	14350	—	11299	449	340365	315588	2454	13510	8816
Gorlice Tow. zal.	111570	45130	446844	322424	26514	19228	—	971710	892338	7896	65536	5940
Grybów Tow. zal.	36446	19189	238289	17400	—	4105	1298	316726	306127	1864	7816	919
Husiatyn Pow. T. z.	16053	3815	89396	9738	1037	5277	—	125318	115459	1732	4178	3949
Jasło Tow. zalicz.	68765	33873	425680	11900	—	12711	77959	630888	494478	5288	126767	4356
Jaworów Tow. zal.	41510	11707	139429	29000	—	—	2548	224194	193218	4216	22547	4214
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz.“	23293	12098	106084	—	—	5809	211	147495	103745	1367	41181	1201
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	15678	1211	83956	8500	—	6734	1771	117850	111047	1285	1910	3608
Kałusz Tow. zal.	22901	8365	593118	7300	100	887	2173	101034	79678	1810	17980	1566
Kamionka strum. Pow. T. zal.	24950	11117	120864	—	—	2805	7561	167297	133082	1987	30509	1720
Kolbuszowa T. z. „Szcz. Boże“	29180	14310	115064	—	—	5583	6320	170457	146141	1097	15961	7258
Kołomyja Sp. handl. rol. przem.	24320	10738	25983	57047	43429	2865	5356	169738	136384	4881	28370	104
Komarno Tow. zal.	34107	11855	98975	24630	—	3499	1453	174520	131222	3153	39408	737
Kraków Tow. kred. ręk. i przem.	55476	17982	408007	64028	—	17587	2031	565111	518322	6918	39711	160
Kraków Bank chrześcijański	6468	648	17329	3592	—	1143	—	29180	28015	5829	—	581
Kraków Tow. zal.	108366	24586	426754	101698	—	20844	3562	680810	609953	7121	37738	25998
Krynica St. p. i osz. „Wz. pomoc“	17270	3053	78926	14270	—	1351	—	115470	106724	1892	5485	1369
Kulików Kasa zal. „Nadzieja“	10937	2838	13079	17200	-	293	2061	46408	40421	2077	2970	940
Kuty Mieszcz. Kasa zal. i oszcz.	4213	302	13455	1695	—	725	—	20390	18872	633	49	836
Limanowa T. z. i ochr. włas. ziem.	74929	33918	112852	141431	154	7439	3988	374711	328952	8115	35091	2553
Lisko Tow. zalicz.	55473	16209	337781	62486	728	14620	2876	490173	465693	4713	18119	1647
Lubaczów Tow. kred. miejskie	69729	11661	53740	12436	—	20	718	148305	141101	1284	1118	4301
Lubaczów St. zal.	18155	3212	50860	22348	—	2169	327	96971	92577	1733	2475	186
Lwów Lwowsk. T. zalicz.	11885	1067	17333	40313	—	908	—	71506	66616	902	2187	1801
„ Bank zaliczkowy	183918	57207	690792	696111	—	43431	18	1671477	1494733	15454	154956	6332

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

Miejscowość i firma	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Lwów Bank dla ubezp. i przem.	36543	1910	5414	166713	—	4561	8477	223619	199950	12389	7023	4257
„ Pow. Tow. zal.	15857	4495	70119	8400	—	—	—	98871	87427	1557	8437	1450
„ T. z. urzęd. poczt.	39610	5279	25415	86700	146	2046	284	159481	155909	1264	1473	834
Maków St. poż. „Wzaj. pom."	67201	24389	193850	—	—	10293	570	296304	188574	4669	99448	3614
Mielec Tow. zal.	17519	2178	134373	7200	1361	2762	2588	167980	161525	1308	750	4398
Mikołajów Kasa zal. „Nadzieja"	4683	1225	1029	11290	—	—	358	18585	17036	433	1073	44
Milówka St. oszcz. i poż. „Opat."	17111	6105	39941	11040	75	21	457	74749	56140	157	17994	457
Mościska Tow. zal.	35249	13989	105170	14322	1582	800	886	171998	153664	3015	13409	1910
Nadwórna Kasa zal.	33138	3602	64174	36062	1880	276	—	139133	125577	1409	11541	606
Nisko Pow. Kasa zal. i os. cz.	5214	1111	11736	1550	—	847		20460	18060	463	1107	830
Nowy Sącz K. zal.	70200	31071	370821	—	—	17062	5755	494909	452090	2751	36824	3244
Obertyn Kasa zal. i oszczędn.	6527	1946	17271	7988	—	2334	341	36407	34316	1883	157	51
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	108667	33397	409359	—	—	26305	350	578077	514052	1877	62127	22
Pilzno Stow. oszczęd. i poż	14283	8057	134184	9526	—	3725	2148	171923	161547	2575	7437	364
Podgórze St. p. i o. „Wz. p."	73524	27483	421220	96712	7594	10378	—	636911	619895	4593	2842	9581
Podhajce Tow. zal.	27142	17211	42141	14670	1962	2791	959	106776	98911	2677	2103	3084
Przemyśl K. zal. rzem. i rol.	116807	66752	332354	52495	—	15777	12698	596882	518079	7983	54126	16694
Przemyślany T. zal.	26503	11477	92952	33398	1913	7942	1454	175639	142797	4541	26812	1489
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	7793	3923	29920	9266	—	1617	76	52594	47596	586	2668	1745
Radymno Kasa zal.	17569	3094	28097	19825	—	2455	2214	73800	63800	1132	10696	3740
Radziechów T. zal.	57349	19089	154962	9000	241	7135	3703	251479	233339	3704	4490	3831
Rawa ruska Pow. K. zal. i oszcz.	12508	2969	64707	3340	674	3275	916	88389	80410	1302	4642	2036
Rohatyn Tow. zal.	19209	8 88	53353	—	243	4959	3021	88873	76276	1632	9397	1568
Rozdół Tow. zal.	4397	1161	5634	11784	—	83	111	23169	21788	1083	189	109
Rudki Tow. zal.	22090	7947	84731	7700	—	1264	148	123880	105794	2170	13665	2251
Rudnik Kasa zal. i oszczęd.	13241	1444	82880	—	—	2939	134	100639	86976	383	13251	29
Rymanów Tow. zal.	21613	14932	192676	12931	—	3585	88	245825	208663	1801	31149	4213
Sambor K. z. rękodz. i roln.	12359	4197	59009	27155	—	2089	117	104925	75347	888	27695	996
Sędziszów Tow. wzaj. kredytu	26527	9502	80631	26280	—	1167	2954	147060	121971	2090	22398	601
Sieniawa Tow. zal.	17481	19467	36504	—	—	576	1093	85121	67131	1325	2797	3868
Skawina Stow. poż. i oszczęd.	21755	4409	73446	17889	—	4881	730	123110	120374	517	339	1881
Sokal Tow. zalicz.	21266	17796	148845	18322	—	6587	18	212833	164653	2562	43325	2293
Stanisławów Bank mieszcz.	99381	28161	338164	102250	—	16966	1702	586624	552702	6816	20389	6717
„ Bank zaliczkowy	67742	11926	116291	132119	12695	8462	17040	366274	28909	4427	62723	9315
Strusów Kasa oszczęd. i poż	16645	2559	42489	44689	—	2763	100	79246	74540	2261	1400	1043
Stryj Tow. zalicz	45864	11809	91960	15000	2155	8663	7631	183082	152076	7851	18471	4684
Tarnobrzeg T. zal.	12068	10765	62464	14000	686	3992	1975	100450	101353	881	3441	277
Tłumacz St. kredyt. „Oszczędn."	30723	9261	100177	5110	1842	4264	—	75688	68643	1380	4934	767
Turka Pow. T. zal.	18064	2264	80731	13370	—	2819	—	117248	107040	3268	3635	3305
Ulanów Tow. zal.	5490	632	10751	9530	—	2102	—	28805	26027	889	1282	607
Ustrzyki dolne Tow. zalicz.	9278	2048	24792	25193	—	2314	221	63846	61215	834	1647	150
Wadowice Kat. Tow. rol.-zal.	7104	707	33421	15016	—	—	—	56247	52798	645	1600	1204
Zakopane Tow. zal.	10244	2695	131337	—	—	4332	99	148708	113935	406	32421	1946
Zaleszczyki T. kr. „Wz. pom"	6200	772	9776	6850	—	1024	1408	26031	21694	1082	1918	1337
Zbaraż Tow. zal.	28810	16926	64434	37000	1086	5429	7658	161343	149704	1803	7179	2657
Złoczów Tow. zal	73797	27544	229528	—	—	15392	6166	352426	287806	3726	58291	2603
Złoczów Kasa zal.	14774	6169	58686	—	—	985	210	80824	71232	2176	1091	6325
Żmigród Tow. zal.	7306	1191	28677	9140	—	1588	—	47901	44701	1203	373	1625
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn.	27054	22394	22352	66500	1268	—	1474	141041	112255	5464	10150	3172
Żydaczów Pow. K. zal. i oszcz.	8396	3547	117524	—	461	1650	847	132426	105186	4564	19162	3515

albo na zagraniczną walutę opiewające, muszą być w tej monecie i walucie spłacone (§. 17. i 18.). O ile jednak te zobowiązania nie wymagają efektywnej spłaty w wyrażonej w nich monecie, ma być wzięty za podstawę obliczenia stosunek 1 zł. = 2 kor. — a jeżeli wypłata ma nastąpić według wewnętrznej wartości monety (wartość kruszcowa) należy wziąć za podstawę targową cenę srebra, wyrażoną i płatną w walucie koronowej (§. 19.). Ułamki grosza, wynoszące $^1/_2$ gr. i więcej należy liczyć za cały grosz — ułamków mniejszych niż $^1/_2$ gr. liczyć się nie będzie (§. 20.). Postanowienia te obowiązują także co do wypłat wszelkich publicznych władz i urzędów tudzież we wszelkich wypłatach płynących ze zobowiązań opartych na ustawie lub rozporządzeniu (§. 21.).

Taka jest najściślej zebrana treść postanowień odnoszących się do obowiązkowego zaprowadzenia nowej waluty. W następnym numerze podamy praktyczne wskazówki, jakie z zaprowadzenia nowej waluty okażą się dla naszych instytucyj potrzebnemi.

Ze Zjazdu niemieckich stowarzyszeń austryackich w Opawie.

Tegoroczny XXVII. Zjazd niemieckich stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, odbył się dnia 9. września i nast. w Opawie.

Na pierwszem posiedzeniu Zjazdu wygłosił patron Wrabetz mowę, w której z zadowoleniem stwierdził pomyślny rozwój stowarzyszeń w Austryi. Według najnowszych dat centralnej komisyi statystycznej, znajdowało się w Austryi z końcem roku 1898 — 5.902 stowarzyszeń; z tego 5.795 było zarejestrowanych, 107 niezarejestrowanych. Przyrost w porównaniu z rokiem poprzednim wynosi 813 i idzie w części na karb pomnożenia ilości kas Raiffeisenowskich i stowarzyszeń rolniczych, w części na karb działalności przemysłowej rady przybocznej ministerstwa handlu i jej inicyatywy ku zakładaniu stowarzyszeń przez korporacye przemysłowe.

Z ogólnej liczby 5.902 stow. jest 4.032 zaliczkowych, w tem 2.048 raiffeisenowskich — 712 spożywczych, 1.158 innych.

Nie ma tedy powodu użalać się na to, że idea stowarzyszeń nie znalazła dostatecznego rozpowszechnienia w Austryi. Swoją drogą nie można przemilczeć, że szybkie mnożenie się stowarzyszeń w tym tylko wypadku wypływa z własnej inicyatywy ludności, kiedy dotyczy stowarzyszeń zarobkowych; powstawanie zaś stowarzyszeń gospodarczych (a patron ma tu widocznie na myśli rolnicze i rękodzielnicze) zawdzięczać należy bezpośredniemu oddziaływaniu władz autonomicznych. Prawie we wszystkich krajach zwrócono baczną uwagę na rozwój stowarzyszeń rolniczych i powoływanie ich do bytu przez nauczycieli wędrownych i subwencye. To samo czyni ze swej strony ministerstwo handlu za pośrednictwem utworzonej przed kilkoma laty przybocznej rady przemysłowej. Zdaniem p. Wrabetz'a jednak działalność taka jest dla ludności tylko bardzo umiarkowanie pożyteczna, stowarzyszeniom takim brak bowiem przejęcia się ideą asocyacyi, brak należytego wyszkolenia i zrozumienia ducha gospodarki, którą wyrabia tylko poleganie na własnych siłach. I wskutek tego wiele stowarzyszeń takich istnieje tylko dopóty, dopóki nie wyczerpie środków, płynących z subwencyi i łatwych kredytów. Że w większości nowo założonych stowarzyszeń niema nawet śladu zrozumienia istoty zasad, na których się stowarzyszenia opierają, dowodzi fakt, że do ogólnego Związku zaledwie które nowe stowarzyszenie przystępuje, mimo że jako nie posiadające dostatecznego w tej dziedzinie doświadczenia, potrzebują poparcia i opieki ze strony Związku. Inna rzecz z kasami raiffeisenowskiemi i opartemi o nie stow. rolniczemi, dla których należenie do ich Związku uczyniono prawie obowiązkowem.

Szczegółowe cyfrowe zestawienia sprawozdania pomijamy — zaznaczając tylko, że w braku własnej statystyki posługuje się Związek niemiecki statystyką urzędową, skutkiem czego p. Wrabetz w swojem sprawozdaniu opiera się jeszcze na cyfrach z r. 1896. Z innych szczegółów sprawozdania podnosimy to, co może mieć wartość pouczającą.

I tak co się tyczy stowarzyszeń spożywczych (konsumcyjnych), to cyfra ich z końcem roku 1896 doszła do 467, które razem liczyły 147.117 członków. Wbrew więc ostrym napadom w ostatnich czasach na stowarzyszenia spożywcze, liczba ich członków w okresie lat trzech — od 1893 do 1896 — wzrosła prawie o 50%, a liczba samych stowarzyszeń o 25%.

Kapitał własny tych 467 stowarzyszeń doszedł w udziałach i rezerwie do zł. 2,646.317, kapitały obce do zł. 2,689.097. Stosunek przeto kapitału własnego do obcych przedstawia się korzystnie, jak 1 : 1·01.

Ogólna suma dochodu, osiągniętego ze sprzedaży wynosiła w r. 1896 zł. 20,061.359 i w ciągu trzech lat wzrosła także prawie o 50%. Wartość zapasu towarów przedstawia się w kwocie zł. 3,361.051. Wierzytelności za towar wynosiły zł. 895.242. I tu spotykamy się z pierwszą ciemną stroną tych stowarzyszeń. Wierzytelności te czynią 34% własnego majątku stowarzyszenia! Przez to uszczupla się odpowiednio nie tylko kapitał obrotowy i ogranicza zysk

ze sprzedaży, ale i niknie cel uboczny stowarzyszeń: ekonomiczne wychowywanie członków i przyzwyczajanie ich do oszczędności

Swoją drogą ogólny rozwój stowarzyszeń tych wykazuje, że ich przeciwnicy racyi nie mają. Grozi zato stowarzyszeniom więcej wróg inny, wewnętrzny. Jest nim przesiąkanie sporów politycznych i walk partyjnych do życia stowarzyszeń i powstające stąd utarczki pomiędzy członkami a Zarządem, lub też między Zarządem a Radą nadzorczą, co sprowadza częstą zmianę Zarządu, którego członkowie nie zdążyli się jeszcze zżyć ze stowarzyszeniem i poznać gruntownie jego potrzeb, a już stanowisko swe opuszczają i pozostawiają je ludziom nowym, wcale z tokiem interesów nie obeznanym. Do tego dołącza się fatalna gospodarka z dawaniem towarów na kredyt. Szkodliwość tego udowodniona została już niezliczoną ilość razy, a pomimo to zawsze jeszcze są stowarzyszenia, które z tej przyczyny upadają, a wobec których wszelkie w tym kierunku uwagi są bezowocne.

Rozwój stowarzyszeń innych rodzajów, posuwa się w szybkiem tempie, ale osiągnięte rezultaty są stosunkowo nieznaczne i pozostają znacznie w tyle poza poprzedniemi. Dotyczy to zwłaszcza stowarzyszeń produkcyjnych. Wygodnie ale niesprawiedliwie przypisuje się to zwykle złym stosunkom przemysłu. W stowarzyszeniach produkcyjnych jest tymczasem na porządku dziennym branie i dawanie na kredyt, a kupieckie kierownictwo, głównie zaś kalkulacya kosztów produkcyi, pozostawia bardzo wiele do życzenia.

Bardzo ruchliwe życie panuje za to w dziedzinie stowarzyszeń rolniczych, głównie wskutek wspomnianego już poparcia władz autonomicznych, a dalej tej okoliczności, że uczeni fachowcy przyjmują w dążeniach tych udział. Wprawdzie urządzenie tych stowarzyszeń nie odpowiada ideałowi Związku, ale przyznać należy, że w każdym razie jest dla stowarzyszeń rolniczych lepiej mieć taką opiekę, aniżeli dalej pozbawiać się korzyści, płynącej ze zrozumienia istoty stowarzyszeń.

Ze specyalnych wydarzeń w dziedzinie stowarzyszeń mało jest pocieszającego do zakomunikowania. W zakresie ustawodawczym panuje od dwóch lat zupełny zastój. Nowa ustawa o stowarzyszeniach spoczywa w aktach ministerstwa sprawiedliwości i ma tak mało widoków urzeczywistnienia, jak przyjęta przed czterema lat przez Izbę poselską ustawa rewizyjna. Rozmaite defraudacye, które w ciągu roku 1898 wydarzyły się w Towarzystwach zaliczkowych, wskazują, że rząd dopuścił się wielkiego zaniedbania, gdy nie przyspieszył ostatecznie uchwalenia ustawy rewizyjnej.

Od 1. stycznia 1898 r. weszła w życie nowa ustawa podatkowa. Stowarzyszenia, które czynności swoje ograniczają do członków, miały już sposobność przekonać się, że nowa ustawa zapewnia im znakomite ulgi, i że suma podatkowa w niektórych razach jest o połowę niższa od podatku poprzedniego. Stowarzyszenia, które dobrowolnie lub z konieczności rozszerzają działalność na nieczłonków, niestety, nie mogły tego doświadczyć, gdyż opodatkowanie ich wzrosło. Pozostaje atoli dla nich rada: zmienić statuty i ograniczyć czynności do członków, ponieważ zaoszczędzone na podatku kwoty w większości wypadków przeniosą zysk, osiągnięty z interesów z nieczłonkami. Zmiana ta zasługuje tem bardziej na rozpatrzenie, że w niedługim czasie niewątpliwie zmieniona ustawa o stowarzyszeniach zabroni udzielania kredytu nieczłonkom.

O ile ogólne wyniki nowej ustawy podatkowej są zadowalające, o tyle z drugiej strony przeoczyć się nie da, że władze skarbowe przy interpretacyi tej ustawy starają się zajmować czysto fiskalne stanowisko i w ten sposób zwichnąć jej życzliwą dla stowarzyszeń tendencyę. Tak np. kilkakrotnie usiłowano długi hipoteczne stowarzyszeń oznaczyć jako kapitał zakładowy i wypłacone za nie procenty za niepotrącalne uznać. Gdyby jednak sprawozdania stowarzyszeń były nieco więcej szczegółowe, zapobieżonoby przez to takiej interpretacyi. Również niewłaściwe są pobory od wpłacanych i wypłacanych udziałów, które uznano jako związane z fruktyfikacyą kapitału. Komisya podatkowa Izby poselskiej przy postanowieniu tem miała na widoku wpłaty na kapitał zakładowy stowarzyszeń akcyjnych, fiskalista zaś zastosował to do opłat, przez stowarzyszenia udziałowe pobieranych.

Dalszy punkt sporny stanowi dodatek na Izby handlowe. Przedmiot ten miał wziąć specyalnie Zjazd pod obrady, przeto w mowie swojej pominął go p. Wrabetz, zaznaczając tylko, że ministerstwo skarbu zajęło w tej sprawie stanowisko dla stowarzyszeń przychylne.

Również z ustawy podatkowej wywnioskowały niektóre Władze polityczne, że stowarzyszenia, ponieważ nie opłacają już podatku dochodowego, ale zarobkowy, uważane być winny, jako zakłady przemysłowe. Obok tego występuje kwestya koncesyj dla stowarzyszeń spożywczych i kwestya zastosowania do nich ustawy przemysłowo-policyjnej.

Znamiennem w stosunku Rządu do stowarzyszeń jest, że stowarzyszenia, które o własnych siłach powstały i istnieją, krępuje on na każdym kroku, pod-

czas gdy zupełnie inaczej zachowuje się wobec stowarzyszeń rolniczo-gospodarczych. Ministerstwo rolnictwa idzie w tym względzie tak daleko, że co do stowarzyszeń rolniczych, właściwie tylko zasadniczą wartość przypisuje ich należeniu do Związku, i dla tego życzy sobie, ażeby wkładki do Związku były jak najmniejsze, a natomiast gotowe jest główne wydatki Związku pokryć z budżetu ministerstwa.

Metoda taka nie jest odpowiednia dla wyrobienia stowarzyszeń, przejętych zaufaniem we własne siły i pracujących z zupełną samowiedzą. Ale też nie może ona skłonić nas do tego, ażeby Związek stowarzyszeń, oparty na zasadach Schultzego z Delitzsch miał wypraszać sobie podobne względy i łaski, sądzę bowiem, że mam prawo powiedzieć, iż stowarzyszenia, które bez państwowej lub jakiejkolwiek innej pomocy rozwinęły się do dzisiejszej wysokości, nie zechcą tracić swej niezależności za parę setek guldenów wsparcia!

Przechodząc do spraw Związku, zaznacza p. Wrabetz, że liczba stowarzyszeń związkowych w porównaniu z rokiem poprzednim bardzo nieznacznie wzrosła. 22 stow. przystąpiły na nowo, 20 zaś upadło. Z tych 6. stow. wykluczono ze Związku uchwałą zeszłorocznego Zjazdu, 2 stow. zostały wykreślone z powodu niewypełniania postanowień statutu, 3 stow. rozwiązały się z własnej woli, 2 popadły w konkurs, a 7 zgłosiło swoje wystąpienie. Liczba stowarzyszeń związkowych wynosiła z końcem sierpnia b. r. 317, które liczyły członków 142.000

Biuro Związku zgodnie z uchwałami zeszłorocznego Zjazdu opracowało statut wzorowy dla stowarzyszeń zaliczkowych z ograniczoną poręką, jak również i wzór zamknięć rachunkowych. Z tego ostatniego jednak bardzo niewiele stowarzyszeń dotychczas skorzystało, pomimo że wiele stowarzyszeń silnie odczuwało potrzebę jednolitości w zamknięciach.

Dwa dotychczasowe Związki prowincyonalne rozwijają się dobrze, ale wprowadzone przez nie lustracye nie czynią należytych postępów. Przyznać należy, że na ogół stowarzyszenia spożywcze przychylniej patrzą na lustracye, niż stowarzyszenia zaliczkowe i że skutkiem tego dodatniej też u pierwszych zaznaczają się rezultaty lustracyi. Da się to wyjaśnić tem, że większość stow. spożywczych jest nowej daty, podczas gdy stowarzyszenia zaliczkowe, jako znacznie starsze, przywykły przez szeregi lat do rozmaitych usterek i nie tak łatwo dadzą się skłonić do ich usunięcia. To też pomimo wskazówek lustratora, wiele stowarzyszeń trzyma się uparcie przestarzałych urządzeń. Zdarza się także, że stowarzyszenia, jeżeli im wytknąć jakiekolwiek braki w zamknięciu rachunkowem, występują ze Związku. Wskazuje to na brak należytego rozumienia rzeczy i zupełnie fałszywe stanowisko wobec Zarządu Związku, którego zadaniem bynajmniej nie jest brać w obronę wszystko, co czyni stowarzyszenie.

Założona w Wiedniu na mocy uchwały XXV. Zjazdu w r. 1897 Kasa centralna dla stowarzyszeń, należących do Związku, niestety nie cieszy się należytem uznaniem ze strony stowarzyszeń związkowych i dotychczasowy jej obrót zamyka się w szczupłych jeszcze granicach. Obrót ten z końcem sierpnia r. b. dosięgnął kwoty zł. 1,298.406. Wkładki w oddziale stowarzyszeń są większe, niż przyznawany stowarzyszeniom kredyt Liczba zeskontowanych w oddziale tym weksli doszła niespełna do 2.000 sztuk. Waluta tych weksli wynosiła zł. 284.547. Prócz tego udzielone były pożyczki na kwotę ogólną zł. 95 775.

Należy ubolewać, że Związki kładły dotychczas za mały nacisk na stworzenie silnej i niezawisłej centralnej instytucyi pieniężnej, ażeby składać w niej czasowy zbytek gotówki i zasilać nim potrzebujące pieniędzy stowarzyszenia.

Stworzony przez XXV. Zjazd Fundusz jubileuszowy na wsparcia dla godnych a potrzebujących pomocy pracowników w stowarzyszeniach, trzyma się w bardzo skromnych granicach i osiągnął zaledwie kwotę 1.100 zł. Wolny przyrost funduszu tego dowodzi, że idea solidarności stowarzyszonych, nie przeniknęła jeszcze do wszystkich Stowarzyszeń.

Na zakończenie obszernego przemówienia patron Wrabetz podniósł jeszcze w kilku słowach, że dążeniem stowarzyszeń nie jest rozwiązanie kwestyi socyalnej, ale usiłowanie w kierunku wyrównania drogi, która do rozwiązania tego prowadzi. Korzyści wielkiego obrotu powinny być dla wszystkich dostępne, a stan robotniczy powinien możliwie bez ograniczeń pożywać owoce swej pracy. Dla tej idei pracowano dotychczas i pod tem hasłem iść winna dalsza praca, oparta na zaufaniu we własne siły i na samopomocy, która już tak świetne rezultaty wydała.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.